

**UNIVERSITATEA DE VEST DIN TIMIȘOARA
FACULTATEA DE DREPT**

TEZĂ DE DOCTORAT

**PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ-
PRECEDENT ȘI PERSPECTIVĂ**

**Conducător științific:
Prof. univ.dr. IOAN VIDA**

**Doctorand :
ALEXANDRINA CAMELIA TOMUȘ**

**TIMIȘOARA
2016**

Rezumat

Lucrarea plasează în timp și spațiu puterea judecătorească în sistemul constituțional românesc, prezentând, într-o manieră exhaustivă, teoretică și practică, instituțiile prin care aceasta capătă expresie constituțională și legală. Lucrarea urmărește să identifice consecințele și implicațiile imediate sau de lungă durată prin care „puterea judecătorească” reglează societatea, în general, și relațiile sociale ale indivizilor, în sens restrâns.

În acest sens, primul demers a fost de a identifica locul puterii judecătorești în sfera separației și echilibrului puterilor în stat, precum și de a prezenta raporturile pe care aceasta le are cu puterea legislativă, respectiv cu puterea executivă. În acest context, am descoperit că principiul separației și echilibrului puterilor în stat nu distinge între instituții partizane, ci numai între instituțiile fundamentale ale statului de drept, care supraveghează separat sau împreună bunul mers al societății. Constituția României din 1991 nu a consacrat *in terminis* principiul separației puterilor în stat. Cu toate acestea, achiesăm la opinia din doctrina de specialitate că acest principiu a fost avut în vedere la momentul elaborării Constituției, întrucât Legea fundamentală reglementează separat atribuțiile Parlamentului, președintelui, Guvernului și ale autorității judecătorești. Un argument, în acest sens, rezidă în dispozițiile art. 80 alin. (2) din Constituția României din 1991, care conțin expresia „puterile statului”.

Astfel, apreciem că există o distincție neechivocă între puterea judecătorească, puterea executivă și puterea legislativă. La această concluzie am ajuns datorită efectelor create în societate, urmări imediate care reglează din interior relațiile sociale, prin sancționarea unor dezechilibre, anularea actelor ilegale sau abuzive și

restabilirea unei stări de fapt, echilibrate, juste și legale. Din acest cadru rezultă că justiția intervine în situațiile care încalcă legea, că pedepsește faptele reprobabile ale persoanelor care produc pagube și suferințe altora prin încălcarea regulilor sociale.

În cuprinsul acestui capitol am încercat să arătăm că se distinge între puterea judecătorească și între autoritatea judecătorească, neexistând identitate terminologică și nici de conținut între acestea. În opinia noastră, puterea judecătorească ar trebui să se regăsească în cadrul autorității judecătorești. În acest sens, propunem de *lege ferenda* modificarea Constituției României prin introducerea unui articol nou care să prevadă faptul că puterea judecătorească, reprezentată de instanțele de judecată, este parte integrantă a autorității judecătorești, alături de Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii. Pe de altă parte, ambele se supun conceptului de „justiție”, care în cea mai extinsă accepțiune, intervine în viața socială ca ultim protector al drepturilor și libertăților cetățenești sau ca depanator al unor situații deviate pentru a le repune în situația corectă și pentru a impune corecția și reintegrarea în societate.

Ne-am oprit la prezentarea arhitecturii autorității judecătorești, respectiv la identificarea structurilor de rezistență ale acesteia: instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii.

Primul pilon – instanțele judecătorești – formează puterea judecătorească, așa cum este statuată prin Constituția României. Astfel, potrivit art. 126 alin. (1) din Legea noastră fundamentală, justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

Ministerul Public, al doilea pilon a autorității judecătorești, reprezintă o autoritate care se deosebește de procuratură și are rolul de a participa „la activitatea judiciară fie în calitate de autor al urmăririi penale, fie pentru a exercita controlul asupra organelor poliției judiciare”. Ministerul Public reprezintă, în activitatea

judiciară, interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Activitatea Ministerului Public este organizată potrivit principiilor legalității, imparțialității și controlului ierarhic. Ministerul Public este independent în relațiile cu celelalte autorități și își exercită atribuțiile numai în temeiul legii și pentru asigurarea respectării acesteia.

În cercetarea întreprinsă am decoperit mai multe controverse în literatura de specialitate cu privire la natura juridică a Ministerului Public. Cu privire la acest aspect, am identificat că Ministerul public este considerat a fi (1) un organ al activității executive, (2) o parte a puterii judecătorești, (3) o instituție de putere *sui-generis* cu dublă natură, administrativă și judecătorească.

În ceea ce ne privește, opinăm că Ministerul Public nu înfăptuiește puterea judecătorească și nici puterea legislativă întrucât rolul acestei instituții este de a apăra interesele generale ale societății, ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor. Totodată, considerăm că Ministerul Public nu face parte nici din puterea executivă. Locul acestei instituții este de sine stătător, cu valențe administraive sub oblăduirea Consiliului Superior al Magistraturii, însă fără a se confunda cu organele administrației publice, organizate în subordinea Guvernului.

O atenție deosebită, pe parcursul acestei lucrări, am acordat-o Consiliului Superior al Magistraturii, care este o componentă a autorității judecătorești. Natura juridică a Consiliului Superior al Magistraturii este acela de autoritate administrativă în cadrul autorității judecătorești din România. Consiliul Superior al Magistraturii reprezintă o creație exclusivă a Constituției din 1991. Literatura de specialitate a salutat apariția acestei instituții pe scena instituțională a României, întrucât, se simțea nevoia unui mai bune delimitări a puterilor în stat și a garantării independenței puterii judecătorești.

În arhitectura legislativa actuală, Consiliul Superior al Magistraturii este format din 19 membri, 14 sunt aleși în adunările generale ale magistraților și

validați de Senat, care fac parte din două secții, una pentru judecători și una pentru procurori. Prima secție este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori; acestora li se alătură 2 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală, aleși de Senat; ministrul Justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și are rolul de autoritate administrativă în cadrul autorității judecătorești din România.

Am tratat de asemenea, problematica sensibilă a locului puterii judecătorești în cadrul autorității judecătorești. Din punctul de vedere al practicienilor, puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri. Cu alte cuvinte, puterea judecătorească se realizează prin propriile instrumente, gestionate prin prisma rolului activ al judecătorului, respectiv cercetarea și clarificarea unei cauze, judecata propriu-zisă, pronunțarea unei hotărâri, realizarea actului de dreptate. Din cauza acestor considerente, se sugerează că exista o diferență dintre noțiunea de autoritate judecătorească (care cuprinde instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii) și puterea judecătorească (care se referă doar la instanțele judecătorești).

Potrivit unei alte opinii, Constituția României reglementează sub titulatura de autoritate judecătorească instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii. Astfel „nu trebuie înțeles că toate aceste organisme se încadrează în puterea judecătorească. În această putere intră numai instanțele judecătorești”.

Pe de altă parte, s-a precizat că Ministerul Public, parte constitutivă a puterii judecătorești, compus din procurori, „nu are competență jurisdicțională, ci îndeplinește atribuții specifice în toate fazele proceselor judiciare” și „nici

Consiliul Superior al Magistraturii nu are competență jurisdicțională de drept comun. (...) Apartenența la puterea judecătorească atât a Ministerului Public, cât și a Consiliului Superior al Magistraturii se explică prin competența lor- atât procurorii, cât și membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt magistrați - și prin obiectul activității lor, care nu poate fi încadrat în altă formă fundamentală de exercitare a puterii de stat”.

Astfel, „vorbim, pe de o parte, de autoritatea judecătorească, iar, pe de altă parte, de celelalte puteri ale statului. Astfel, Legea fundamentală, la capitolul privind autoritatea judecătorească, include în secțiuni separate: instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii. În mod complementar, art. 1 alin. (1) al Legii nr. 304/2004 statuează că puterea judecătorească se exercită de către Înalta Curte de Casație și Justiție și de celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege, iar, în conformitate cu art. 1 al Legii nr. 303/2004, magistratura este activitatea desfășurată atât de judecători, cât și de procurori. Remarcăm că legiuitorul a acordat Consiliului Superior al Magistraturii rolul de garant al independenței justiției, oferind în egală măsură judecătorilor și procurorilor prerogativa independenței.

Din toate aceste dispoziții rezultă faptul că, în viziunea legiuitorului constituant, atunci când vorbim despre rolul celei de a treia puteri în stat vorbim despre funcțiile îndeplinite, laolaltă, de către instanțele judecătorești, Ministerul Public și Consiliul Superior al Magistraturii. Acest lucru este justificat de o prevedere de natură constituțională, respectiv de dispozițiile art. 146 lit. e) din Legea fundamentală, care instituie în competența Curții Constituționale soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile statului, oferă dreptul de sesizare a instanței constituționale, în numele autorității judecătorești, președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, președintelui României, președinților celor două Camere ale Parlamentului și prim-ministrului.

Literatura juridică clasifică principiile puterii judecătorești în funcție de ramurile de drept : drept penal, drept civil, drept procesual penal și drept procesual civil. Această clasificare se realizează întrucât fiecare dintre aceste ramuri au nevoie de „idei directoare și călăuzitoare, datorită cărora se țese întreaga reglementare a relațiilor sociale ce formează obiectul unei ramuri de drept”. Profesorul Ioan Vida consideră că rolul principiilor într-o ramură de drept este de a-i asigura acesteia „congruența, stabilitatea și funcționalitatea”. Din acest motiv, „principiile generale ale dreptului sunt exterioare dreptului în vigoare”.

În capitolul al II-lea al lucrării, intitulat „Structura puterii judecătorești și înfăptuirea justiției”, în sprijinul documentării științifice complete am făcut apel la dreptul comparat și am analizat puterea judecătorească, așa cum există astăzi, în sistemul juridic american, sistemul britanic, sistemul judiciar european și sistemul judiciar românesc. În același capitol am analizat și noile provocări adresate justiției europene, dar am prezentat și o analiză exhaustivă a sistemului instanțelor judecătorești, a parchetelor din sistemul românesc, precum și interdependența și conexiunile instituționale ale acestora, dar și a procesului de raționalizare a distribuției competențelor instanțelor judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea.

În acest demers, am descoperit că există mai multe modele prin care justiția se înfăptuiește în cadrul puterii judecătorești.

Primul sistem juridic studiat a fost cel american. Sistemul judiciar american este considerat a fi unic, fiind organizat din 51 de structuri judiciare ierarhizate: sistemul național, organizat din tribunale federale și sistemul statal, care presupune 50 de sisteme ale statelor. Această caracteristică rezidă în faptul că sistemul federal se suprapune celui statal. Totodată, ceea ce oferă o notă de particularitate sistemului american o reprezintă Curțile cu jurați, care promovează un sistem decizional transparent, coordonat de către judecători populari imparțiali.

În analiza sistemul judiciar britanic am constatat că acesta este similar sistemului britanic. Similariitățile sunt specifice procesului adversarial și acuzatorial, precum și celui organizatoric, care pornește de la premisele istorice specifice *common law-ului*. Astfel, *common law-ul* se bazează pe principiul precedentului judiciar, o „stea polară” a sistemului judiciar anglo-saxon. Nici sistemul britanic nu se abate de la înmodelul curților cu jurați, specific sistemului american. Curțile cu jurați se pot pronunța asupra vinovăției acuzatului, în litigiile penale, în timp ce în cauzele civile, procesul cu jurați constituie o excepție.

De asemenea, ne-am oprit asupra sistemul judiciar european, inspirat din modelul francez și Codul lui Napoleon. Modelul francez de organizare judiciară este de tipul dublului grad de jurisdicție. Sistemul francez distinge între jurisdicții de ordin judiciar (jurisdicții civile, comerciale și sociale), jurisdicții penale (jurisdicții de instrucție, jurisdicții penale de judecată, curți de apel, Curtea de Casație), jurisdicții administrative, Ministerul Public, Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Constituțional, Curtea de Conturi și Tribunalul de Conflicte.

Nu în ultimul rând, am analizat sistemul judiciar român și am constatat că se bucură de o mare asemănare cu sistemul judiciar francez. Sistemul judiciar român este identificat prin prisma unor elemente esențiale, precum caracterul instituționalizat, piramidal ierarhic, caracterul de monopol de stat, caracterul gratuit, caracterul permanent și sedentar al instanțelor, conformitatea cu principiul dublului grad de jurisdicție, diversitatea litigiilor și colegialitatea judecătorilor.

O parte esențială a lucrării este dedicată instanțelor specializate, atât ca formă, cât și ca impact asupra raționalizării dosarelor de pe rolul instanțelor judecătorești. Specializarea instanțelor vizează atât creșterea calității actului de justiție, determinată în principal de pregătirea profesională a magistraților pe domenii distincte ale dreptului, cât și posibilitatea optimizării actului de justiție

prin respectarea duratei de soluționare a cauzelor. Practic, funcționarea instanțelor specializate oferă posibilitatea introducerii alternativelor de soluționare a conflictelor în sistemul judiciar românesc pentru degrevarea rolului instanțelor și implicit creșterea operativității și calității în realizarea actului de justiție.

Cu privire la acest aspect, am sesizat că modificările legislative impuse după intrarea în vigoare a Noului Cod civil și a Noului Cod de procedură civilă au degrevat instanțele judecătorești de un număr imens de cauze. Cu toate acestea, ne exprimăm îngrijorarea cu privire la calitatea actului de justiție, care rămâne un subiect controversat de dezbateră în literatura de specialitate.

Înființarea instanțelor specializate reprezintă o concretizare a unuia dintre obiectivele esențiale ale strategiei de reformă a sistemului judiciar, vizând în mod direct eficientizarea actului de justiție. Reorganizarea instanțelor judecătorești constituie, alături de securitatea în aplicarea dreptului și reforma administrării justiției, mijlocul principal de creștere a eficienței actului de justiție.

Specializarea instanțelor vizează atât creșterea calității actului de justiție, determinată în principal de pregătirea profesională a magistraților pe domenii distincte ale dreptului, cât și posibilitatea optimizării actului de justiție prin respectarea duratei de soluționare a cauzelor. Nu în ultimul rând, funcționarea instanțelor specializate oferă posibilitatea introducerii alternativelor de soluționare a conflictelor în sistemul judiciar românesc pentru degrevarea rolului instanțelor și implicit creșterea operativității și calității în realizarea actului de justiție.

În practică, teoria monistă impusă de Noul Cod civil creează dileme privind necesitatea și oportunitatea existenței tribunalelor specializate. Dacă în vechea reglementare, raporturile juridice de drept material comercial erau de competența secțiilor comerciale, judecate potrivit normelor din Codul Comercial, în Noul Cod, acestea țin de competența dreptului civil, fapt care creează efecte juridice și

antrenează dispariția Tribunalului Comercial, întrucât, dacă dispare cauza, dispare și mandatul.

În ceea ce ne privește, considerăm că legiuitorul ar trebui să ia în considerare și oportunitatea dezvoltării acestui concept pentru îmbunătățirea actului de justiție.

În consecință, pe axa competență – celeritate – eficiență se înscrie restructurarea instanțelor și a parchetelor, refacerea echilibrului dintre numărul de angajați și volumul de muncă, cooperarea dintre instituțiile cu atribuții în administrarea sistemului judiciar și înfăptuirea justiției.

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, politicile guvernamentale au schimbat raportul de forțe dintre puterea judecătorească și puterea executivă. Uniunea Europeană favorizează un cadru legal și structuri organizatorice noi în defavoarea celor existente, care sunt eficiente sau care au potențial de a fi îmbunătățite. Au fost create consilii judiciare independente care au degrevat Ministerul Justiției de sarcini legate de administrarea judiciară (Olanda, Belgia, Țările Scandinave România). Îmbunătățirea performanțelor judiciare reprezintă obiectul politicilor structurale, concretizate în măsuri de modificare a locațiilor sau a competențelor instanțelor, reducerea numărului instanțelor sau stabilirea unor instanțe specializate. Celeritatea soluționării litigiilor este consacrată prin politici procedurale. Acestea se concretizează prin corelarea procedurilor penale și civile, eliminarea etapelor birocratice, sporirea competenței și responsabilității judecătorului cu privire la soluționarea unui caz într-o perioadă de timp rezonabilă. Îmbunătățirea serviciilor justiției reprezintă scopul politicilor administrative. Practic, în această arie se încadrează alocarea rațională a resurselor și obținerea unor rezultate maxime. În opinia noastră, aceste politici sunt interdependente, trebuie să se afle permanent în legătură, și, cel mai important, să evolueze împreună. Măsurile administrative de ordin intern, de tip organizatoric, dinamizează actul de justiție, echilibrează volum de activitate a instanțelor și

parchetelor. Acestea sunt direct proporționale cu termenele de soluționare a cauzelor, a calității hotărârilor. Într-o accepțiune extinsă, justiția reprezintă un mecanism complex, în interiorul căruia se află poziționate pe aceeași axă atât totalitatea instanțelor, cât și totalitatea parchetelor, precum și reformele normative și instituționale.

Procesul de raționalizare a distribuției competențelor instanțelor judecătorești este unul tehnic, care precede natura doctrinar – juridică a justiției, în accepțiunea sa extinsă. Transparența sistemului judiciar impune presupune îmbunătățirea integrității acestuia, crearea și dezvoltarea unei culturi a integrității realizabilă prin formare inițială și continuă, prin răspunderea profesională a magistraților și a personalului auxiliar. Consolidarea sistemului judiciar nu poate fi îndeplinită fără o consolidare reală și serioasă a instituțiilor din cadrul acestuia, respectiv Ministerul Justiției, Consiliul Superior al Magistraturii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Ministerul Public. Din acest punct de vedere există o relație de tip cauză și efect între justiția văzută ca fiind un serviciu public și un sistem de instanțe și legi, supuse principiului bunei guvernări. Raportul dintre instanțele judecătorești și parchete reflectă modalitatea efectivă în care autoritățile puterii judecătorești funcționează în mod individual și colectiv. De la premisa asigurării accesului la justiție, a calității actului de justiție și eficienței acestuia se conturează problemele din practică, respectiv întâzieri în soluționarea dosarelor, interpretări legale și hotărâri neunitare sau imprevizibile și corupție. Astfel, îndeplinirea justiției, per ansamblu, este raportată direct la funcția jurisdicțională.

Ultimul capitol al lucrării, denumit „Raporturile dintre instanțele naționale și instanțele judecătorești europene” este dedicat prezentării garanțiilor și modalităților de protecție a drepturilor și libertăților persoanelor și încearcă să identifice mijloacele procedurale de garantare ale acestora.

Protecția drepturilor omului a comportat încă din cele mai vechi timpuri o importanță deosebită pentru statele dezvoltate, devenind o instituție juridică complexă, ce comportă atât valențe de ordine juridică internă, cât și internațională. De-a lungul timpului au fost elaborate mecanisme, interne și internaționale, de protecție a drepturilor omului, ceea ce denotă preocuparea majoră a statelor față de această temă.

În acest sens, am prezentat cadrul legal care marchează sfera drepturilor universale ale omului. Astfel, pe de o parte, am arătat că România sa semnat Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale la 7 octombrie 1993, în aceeași zi în care România a devenit și membru al Consiliului Europei, Pe de altă parte, România a ratificat și Protocoalele adiționale la Convenție, prin care se recunosc drepturile și libertățile consacrate, precum și se creează cadrul legal prin care poate fi acționat dreptul la un recurs individual în fața Curții europene a drepturilor omului. Cu alte cuvinte, România se supune de bunăvoie unui control internațional în domeniul drepturilor omului. În 2015, Statul Român a fost condamnat de 25 de ori din totalul de 84 de condamnări, cu privire la încălcarea drepturilor prevăzute de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, fapt ce demonstrează fără echivoc faptul că mai sunt necesare măsuri cu privire la îmbunătățirea actului de justiție, în special în materia celerității.

Dreptul la acțiune individuală reprezintă una dintre caracteristicile esențiale ale sistemului actual, aceasta reprezentând inițial o opțiune pe care părțile semnatare ale Convenției aveau latitudinea de a o recunoaște sau nu în mod discreționar. La intrarea în vigoare a Convenției trei dintre cele zece state contractante inițiale recunoșteau acest drept, însă până în 1990, toate cele 22 de părți la Convenție recunoscuseră acest drept, care ulterior a fost acceptat de toate statele din Europa Centrală și de Est ce s-au alăturat Consiliului Europei și au ratificat Convenția ulterior acestei date.

Ulterior, prin intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11, în 1998, recunoașterea dreptului la acțiune individuală a devenit obligatorie. Dreptul la acțiunea individuală se aplică persoanelor fizice și juridice, grupurilor de persoane, precum și organizațiilor nonguvernamentale. În acest context, este extrem de important de avut în vedere faptul că nu există obligativitatea ca o persoană vătămată să fie cetățean al vreunui dintre statele părți la Convenție pentru a introduce acțiunea, fiind însă suficient ca pretinsa încălcarea să fi fost săvârșită de către unul dintre statele semnatare, pe teritoriul respectivului stat.

Mai mult, articolul 34 al Convenției stabilește obligația părților contractante de a nu împiedica exercițiul eficace al dreptului de a introduce acțiune în fața Curții Europene a Drepturilor Omului. Însă în cazul în care un stat împiedică exercițiul efectiv al dreptului de sesizare a Curții, doar aceasta din urmă poate decide că este sau nu vorba despre o încălcare a articolului 34 privind dreptul de a introduce o acțiune.

Încălcarea dreptului de a introduce o acțiune se poate manifesta sub diverse forme precum intimidarea persoanei în cauză sau a familiei acesteia ori a potențialilor martori din cauza respectivă. Astfel, persoanele implicate nu trebuie supuse niciunei forme de represalii din partea autorităților, în sensul modificării sau retragerii cererii adresate Curții Europene a Drepturilor Omului. O astfel de presiune include atât acțiunile directe de constrângere, cât și acțiunile indirecte menite să descurajeze sau să convingă o persoană să se răzgândească de la a continua acțiunea întemeiată pe prevederile Convenției.

Secțiunea a doua a capitolului final tratează problematica transpunerii practica juridică românească a hotărârilor judecătorești pronunțate de curțile europene.

Instituția judiciară a Comunității Europene este Curtea de Justiție a Comunităților Europene-„Curtea de Justiție”, aceasta fiind alcătuită din trei

instanțe, anume: Curtea de Justiție, Tribunalul de Primă Instanță și Tribunalul Funcției Publice. Principala sarcină a Curții de Justiție este de a examina legalitatea măsurilor Comunității Europene și de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a dreptului comunitar. Curtea de Justiție reprezintă instrumentul suprem de interpretare a dreptului comunitar, adică are ultimul cuvânt în interpretarea legislației Uniunii Europene. Procedura hotărârilor preliminare se bazează pe cooperarea dintre Curtea Europeană de Justiție și instanțele naționale ale statelor membre. Orice instanță națională care trebuie să se pronunțe cu privire la un litigiu ce implică aplicarea legislației Uniunii Europene poate și uneori trebuie să transmită Curții de Justiție întrebări pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare, iar Curtea trebuie în acest caz să ofere o interpretare sau o analiză privind legalitatea unei norme a legislației Comunității Europene.

Articolul 234 al Tratatului CE oferă instanțelor naționale din statele membre oportunitatea de a trimite întrebări privind validitatea și interpretarea legislației Uniunii Europene către Curtea de Justiție, în cadrul procedurii „hotărârilor preliminare”. În acest caz, legislația Uniunii Europene cuprinde tratatul CE, directivele, regulamentele, deciziile și alte măsuri de natură similară (totalitatea acestora formând *acquis-ul comunitar*).

Dreptul Uniunii Europene este format din dreptul primar și dreptul derivat. Dreptul primar al Uniunii Europene face referire la dreptul european al tratatelor, adică la Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, care conține ordinea de drept comună. Acesta are aplicare nemijlocită în statele membre, având caracter obligatoriu atât pentru toate statele membre și pentru instanțele naționale. O importanță deosebită o au libertățile fundamentale, aplicabile în raporturile transfrontaliere, în special în ceea ce privește libera circulație a persoanelor, libertatea de stabilire a reședinței și libera circulație a serviciilor.

În ceea ce privește dreptul secundar, acesta este format din actele normative formale, emise de organele Uniunii Europene, în special sub formă de regulamente, directive, decizii, recomandări și avize. De asemenea, fac parte intergrantă a dreptului secundar al Uniunii Europene angajamentele externe ale Uniunii Europene, convențiile, deciziile și acordurile convenite între reprezentanții statelor membre reuniți în cadrul Consiliului, declarațiile, rezoluțiile și luările de poziție ale Uniunii Europene, adoptate de comun acord cu statele membre, precum și jurisprudența Curții Europene de Justiție și principiile generale de drept.

Instanța națională are dreptul de a solicita Curții Europene de Justiție „pronunțarea unei hotărâri preliminare”, iar o instanță națională de ultim grad este obligată să solicite Curții Europene de Justiție „pronunțarea unei hotărâri preliminare” dacă în fața sa a fost invocată o chestiune de interpretare sau de validitate, fie de către părți, fie chiar de către instanță, din oficiu. Pentru a exercita „acțiunea pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare”, instanța națională trebuie să analizeze dacă o decizie cu privire la interpretare sau la validitate dată de către Curtea Europeană este necesară pentru a oferi instanței naționale posibilitatea de a se pronunța într-o anumită cauză. Deși de obicei semnificația noțiunii de curte ori de instanță în contextul „acțiunii pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare” nu este controversată, în câteva cauze aceasta a făcut obiectul unor dispute asupra cărora chiar Curtea Europeană de Justiție a trebuit să se pronunțe